

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Рожеві лебеді душі

Талант, як і здібності, на жаль, у спадок не передаються.

Натомість природа заклала в людське ество пам'ять, над якою кожен із нас мусить невтомно щодобий день працювати: плекати, збагачувати, поглиблювати, дорожити – і найдорогоцінніше передавати нащадкам, тим самим збагачуючи світ добром, любов'ю, злагодою, що, зрештою, і лежить у підвалинах сутності будь-якого таланту.

Однією із таких полум'яно-самовідданих трудівниць і є авторка цієї збірки. В її розгалуженому, глибоко закоріненому в глибини національного життя генеалогічному дереві можна віднайти не лише письменників XIX–XX ст.ст. Василя Барщевського та Володимира Леонтовича, а й поетів XVIII ст. Савицького, Овксентія Богаєвського, славних гетьманів і державних діячів, інженерів, лікарів, вчителів, справжніх господарів землі. Якщо гідних нащадків було колись багато, то одиниці залишились тепер на нашій Батьківщині. І однією з таких постатей сьогодення без перебільшення можна назвати й Олену Леонтович – письменницю, перекладачку, журналістку, літературознавця, поетку, члена Національної Спілки письменників України.

Вона народилась в інтелігентній сім'ї (батько – піаніст, мати – вчителька), які прийнято вважати "сіллю землі" української. Змалечку і непомітно дітям прищеплювали любов до книжки, музики, творів мистецтва, неповторної живої природи. Доля закинула батьків до Грузії, де дівчинка росла в інтернаціональному, переважно, російськомовному середовищі. Її дитинство припало на воєнні роки. Хоча сім'я жила у далекому тилу (батько, лейтенант-зв'язківець, перебував із танковою бригадою в Тбілісі), та війна всіх накрила своїм чорним крилом, і увійшла в свідомість, здавалося, веселої і безтурботної дівчинки.

Не думаю, що за юності вона мріяла про письменницьку працю, хоча найвищій оцінці за стилістику шкільних творів чомусь раділа більше, ніж за відсутність граматичних помилок. Закінчивши філологічний факультет Київського державного університету та опановуючи французьку мову, сподівалась бути перекладачем. Та... сорок років працювала логопедом у звичайних робочих буднях, по-своєму цікавих, змістовних, з власними методичними розробками та логопедичними іграми. Але поряд з цим спрагла душа потребувала піднятися над усталеністю і розміреністю життя. І з'являлися переклади, вірші (перший написала в листі до мами в десять років), мініатюри, а згодом оповідання та новели. Публікувалась епізодично: двічі – оригінальні твори, тричі – переклади, які, за висловлюванням, Василя Жуковського, були “все не моє і моє”.

У 1993 році в тижневику “Українське Слово” опублікувала статтю “Слово про діда”, присвячену 60-річчю від дня смерті Володимира Леонтовича, забутого українського письменника, її двоюрідного діда. І немов з його благословення відтоді відбулося вже понад 200 публікацій в періодиці, альманахах, збірниках, як в Україні, так і закордоном. У 2000-х роках письменниця видала дві збірки: переклади “Велична Жульєна” (2001) і власні твори “Осінні соняшники” (2003). Згодом підготувала, уклала та видала чотиритомник – “Зібрання творів” В. Леонтовича (за фінансової допомоги його прямих онуків), ім'я якого постановила повернути в українську літературу. А 2008-го року – монографію “Окрилений Україною: життєпис Володимира Леонтовича з уступами і роздумами”. Після цього упорядкувала два томи наукових праць троюрідної сестри з далеких берегів, доктора філософії Наталії Іщук-Пазуняк.

Цього року вийшла монографія “Шульгини: батьки, діти, онуки”. Такий, так би мовити, “послужний список” письменниці Олени Леонтович.

І ось новий збірник – “У полум'ї життя”. Окремі його новели, мініатюри, замальовки пронизані чуттєвим романтизмом (“Новорічна феєрія”, “Червоні троянди на білому снігу” тощо). Крізь захоплену, натхненну оповідь інших образків відчувається тонка душа митця, що добре знається і кохається в українській пісні, класичній музиці (“Зустріч з генієм” (про Бориса Гмирю), “Гімн-реквієм” (історія створення і першого виконання твору на честь героїв-крутянців), новела “Сум білого бузку”, навіяна сонатою соль-мінор Людвіга ван-Бетховена).

Війна по багатьох роках відгукнулася у її творах (“Зелене лаковане диво”, “Стимул до життя” із збірки “Осінні соняшники”). Жорстокість людського звірства майже фізично відчуваєш у новелі “Покута” нової збірки, де безногий інвалід розповідає її матері про вбивство такого ж, як і він сам оточенця, тільки німця, який простягнув йому руку допомоги, а він – гранатою. “Але в тому якомусь очманілому стані кинув так недолуго, що і собі відірвав ноги. Скільки житиму, стільки й казатиму: “Так тобі і треба”, стільки стоятиме переді мною, ледве заплющу очі, той нещасний Ганс з простягнутою з хлібом рукою...”

Окремо стоять і за формою, і за ідейним змістом подорожні нотатки “На предківській землі”, “Колись вона була Меккою”, “Волинські зустрічі”, “Моє відкриття Америки”. Усі ці зустрічі не позбавлені не лише свіжих вражень мислячої, добре поінформованої людини, а й оригінальних філософських роздумів, тонких спостережень письменниці за життям тих країв.

Олена Леонтович весь час у русі. Зустрічі з молоддю, вечори пам’яті її рідних, організованих нею, виступи на зібраннях, на радіо, на наукових конференціях – такий ритм її бурхливого життя від часів незалежності України. Такий, бо пам’ять роду й власна гідність не дають заспокоюватися й на мить. Отож, дай, Боже, їй наснаги й здоров’я, бо енергії і планів Олені Леонтович і як письменниці, і як громадській діячці ніколи не бракувало. Таким подвижникам національного духу спокій лише сниться...

Микола Цимбалюк

СВІДЧЕННЯ, МИТТЄВОСТІ, РЕФЛЕКСІЇ

ПАМ'ЯТЬ СЕРЦЯ

Як створюються книжки?
Що спонукає людей до цього?
Що надихає їх?
Різне.
І пам'ять серця теж.

...Вони закохалися одне в одного на зорі життя. Вона – найвродливіша юнка, він – ясноокий легінь.

Та не судилося бути в парі: буревії потрясінь відкинули їх на різні світи. Її – за океан, його – у табори ГУЛАГу.

Навіть у мріях не сподівалися на зустріч. Та незбагнений хід історичних подій звів по багатьох роках. І ожили спогади, які ніколи не тьмяніли. І трагедія його краю увійшла в її душу. І вона присягнула створити книгу про його рідну Холмщину, аби ця свята земля стала такою, якою була, коли на ній упродовж століть жили українці.

Пам'ять серця повела цю шляхетну жінку до виконання обітничі. Вона зібрала особливих людей і підготувала фундаментальне видання. У ньому і край, і його люди постали у всій своїй красі. Красі на всі віки.

Книга ця зветься “Холмщина та Підляшшя”. Її ідейна натхненниця – пані Наталка Даниленко, відома у світі громадська діячка, добродійниця, велика патріотка України.

Світла їй пам'ять.

ВРАНІШНЕ ДІЙСТВО

Пів на п'яту. Тишу порушували лише голоси птахів та далекий гуркіт шосе. Ніжні барви на сході торкнулися тонюсінких довгих темних смужок. За кілька хвилин утворилася вже широка рожева смуга, що набувала при самому обрії майже синього кольору і ніби прилягла на землю.

А в цей час вгорі засвітилися, схожі на пера, світло-жовті хмаринки. Не дуже чіткої трикутної форми вершечки сосон на протилежному пагорбі утворили темну оздобу небесній фантазії.

Я вийшла в провулочок зустрічати Ярило. А воно, це загадкове космічне і водночас земне божество, не поспішало з'являтися і навіть не позначало й натяком місця своєї з'яви. Та ось рожевий колір на межі із синім набрав густішого тону. Крізь віти сосни раптом засвітилася величезна, яскраво-малинова зірка. І повільно, в урочистому супокою стало підніматися Сонце...

Здавалося, в ці миті мають лунати фанфари. Хотілося, щоб навкруги стояли люди, зводили догори руки, підносили дітей. Так, мабуть, колись, у прадавні часи, і було. А в цій сьогоденній усамітненості дійство сходу сонця набувало такої інтимності, як при молитві.

Сонце дозволяло лічені хвилини своєї з'яви дивитися на нього і зцілювало очі.

...А в душі звучали гімни.

3. 06. 2003 р.

ПОКУТА

Де гріх, там і покута.

Уже в 1942–43-му роках по потягах їздили, відштовхуючись двома колодками, на візочках-платформочках із коліщатками, колишні бійці, що втратили ноги на війні. Вони співали тужливих пісень і жебракували. Отак просувався через вагон і цей чоловік, збираючи “данину” з тих, кого захищав. Жінки, втираючи сльози, подавали, і потайки, в кого ще були чоловіки в окопах, просили у Бога, аби обминула їх така доля. Він під'їхав до “купе” плацкартного вагона, де

Згадую уривок зі “Спогадів” Олександра Шульгина, небожа М. Устимовича, в якому він пише, як їхав з нареченою степом до дядька і раптом побачив, що “скаче на чудовому коні козак у широких шароварах, вишитій сорочці, в чумарці й смушевій шапці з довгими козацькими вусами”. Ото й був Микола Устимович, якого Шульгин, перший Міністр закордонних справ УНР, назвав останнім козаком Полтавщини.

...Ми фотографуємося із жінками і їдемо вулицею далі. Василь розповідає, як юнаком пропадав у клубі, а вікна, каже, були там такі великі, що важко їх було завішувати для кіна. Потім залюбки намалює по пам’яті будинок і з фасаду, і з боку, і окремо оці незвичайні вікна. І постало в душі питання: задля чого, навіщо було в 70-і роки ламати і зносити з лиця землі міцний будинок, поставлений на віки, і замість нього будувати шаблон (адже бачили потім його близнюків і по інших селах).

Наш добрий гід розповідає, що була у селі і школа, збудована паном (мабуть, і вчителя утримував, як це було в традиції сім’ї), що приходив він до школи, цікавився успіхами учнів, і нехлюям припадало категоричне – “баран”. Може, й різкувато, зате спонукало, мабуть, до бажання не втрапити наступної перевірки знань до отари телепнів.

Василь запрошує до себе. Входимо до обійстя, вітаємося і бачимо дядька Володі, відсутність якого за подіями та розмовами щось і не дуже запримітила.

– Не встиг я зайти, – каже він, – як господиня запросила до столу й насипала борщу. Хіба міг я відмовитися, образити вияв такої гостинності?

А на столі стояла відкоркована пляшка горілки, за якою по дорозі з поля зайшов Василь, бо проходило вітром. З’являються полумиски з пахучим борщем, що їх виносить з літньої кухні усміхнена господиня Наталя. Вона так мило припрошує, що й, справді, відмовитися неможливо. А мене вкотре до сліз зворушує наша національна гостинність, не показна, органічна. Адже саме вона залишиться в душах моїх рідних, саме про неї розповідатимуть вони по світах.

Випадкові повпреди Хорольщини пригощали, а розмова точилася навколо постаті Миколи Устимовича.

– Він займався конярством, – каже Василь і кудись зникає. По хвилині приносить підкову. – Ось бачите, буква “Н”, а з другого боку була “У”.

*Микола Миколайович Устимович
із дружиною Любов'ю Олександрівною*

має сад, кохається у бджолярстві, займається городництвом. При тому всьому є талановитим архітектором і багато працює. Ну, хіба це не поклик предків?

А Микола Устимович, справді, все життя захоплювався кіньми, мав табун у 300 добірних, золотавої масті коней. Зберіг їх аж до революції, хоч не одну кризу пережив через них (конярство було дуже

– Стійте, – пригадує він, – десь ще була одна.

Приносить і її.

Він дарує ці реліквії Володі, які той повезе із цеглиною до своєї далекої садиби, як символи предківської землі, і я їх згодом побачу. Мабуть, гени спрацювали. Народжений на далекій батьківщині (батько – Адріян Устимович, молодший із п'яти синів Миколи Устимовича, емігрував десь 1919 року, ледь не розстріляний муравйовцями під час першої навали більшовиків у лютому 1918 року, як були розстріляні 200 гімназистів, що лише записалися в міліційний загін, а списки потрапили до “виблюків пекла” (Л. Черняхівська-Старицька), він придбав шмат землі,

*Олена Леонтович розповідає про В. Леонтовича
в Українському Центрі у Філадельфії.
Сидить Наталія Іщук-Пазуняк.*

...І от прощання з Наталкою, останні обійми й цілунки. Підіймає невисипуца, неймовірно люб'язна пані Наталка Даниленко, забирає нас і наостанку, вже перед вокзалом, робить царський подарунок – побачення з копією паризького музею Огюста Родена у Філадельфії. Збудував його, наповнив копіями скульптур митця філадельфійський мільйонер, великий шанувальник творчості Родена (1840–1917), Ноль Мастбаум.

(Якби-то сучасні українські нувориші так дбали не про маскультуру, яка часто-густо опущена нижче плінтуса, а про справжню, що підіймає дух людей, очищає душу...)

Скільки тут творів Родена, яких за все життя не довелося побачити! Чотирнадцять скульптур Бальзака лише чого варті! Скульптурні портрети Гюго, Шоу, Жанни Д'арк. “Рука диявола тримає жінку”(1903) і “Божа рука” (1898), “Апофеоз Віктора Гюго”

(1890–91) і “Тріумф молодості” (1894), “Брама пекла” і “Данаїда” (1886), “Андромеда” (1895), і “Океаніда” (1910). Хіба всі перелічиш?! Ходиш по цих невеличких залах, вдивляєшся у творіння геніального скульптора і не можеш надивитися.

Пані Наталю, від цілого серця дякую Вам!!!

Вона підвозить нас до вокзалу. Прощаємось, сідаємо в трензит.

І от ми вже на платформі в Трентоні (тут пересадка) перед цільнометалевими вагонами потягу, який за півгодини повезе до Нью-Арка. Розглядаю їх востаннє і раптом помічаю якийсь напис на вагоні на рівні платформи. Щоб це значило? Питаю Марусю. Виявляється – це застереження: “Небезпечно! Не входи, коли потяг у русі”. Дивно. Для кого це? Для тих, що пересуваються лежачи? Таких не бачила. А табличку з таким самим текстом узділа на рівні зросту людини праворуч від дверей. От тільки не зрозуміло, для кого і це застереження? Щось не бачила, щоб під час руху двері були відкриті, і хтось вривався у них.

...Востаннє їду в цьому чудовому вагоні. Кожного разу насолоджуюсь його комфортабельністю. А тутешні пасажири і не помічають її, бо це їм так звично. Коли в нас буде так?! Роздивляюсь у вікно на осінні пейзажі і помічаю, що дерева набули червоних кольорів швидше за жовтих. Перевірила, чи й тут такі ж вишукані лазнички. Не повірите, але так. Все в них металеве, спуск води зручний (не педаль, а ручка поруч), піпифаксу вдосталь, запасний рулон лежить спокійно на полиці, рідке мило, сушарка для рук. І яка чистота!

З’являються знайомі назви Гамільтон, Принстон. Звертаю увагу на те, що раніше проходило повз мене. Дивлюся, як у Нью-Брансвіку на пероні хлопець із наплічником за плечима несе на вішаках дві сорочки. (Взагалі тут так прийнято перевозити костюми.) Цікаве дерево з лапатим листям і тоненькими стручками, що звисають зо всіх гілок. А під ним кущ з тих, які ростуть у нас лише у приміщенні. У Брістолі величезне кладовище з майже однаковими кам’яними плитами без кущів і квітів. Де-не-де штучні квіти. А каміння, мов гриби, визирає з землі.

Увіходить респектабельний кондуктор у білосніжній сорочці і форменому костюмі з мобільним телефоном (один на два вагони).

Нью-Арк. Ми приїхали. Adieu*, комфортабельний transit!

* прощай (фр.)

ВІДСТАНЬ НЕ ЗАВАДА!

В один із останніх днів до нас приїхали на побачення родичі з Канади, подолавши задля цього тисячу кілометрів. Це неймовірно, але факт. Як не скинути капелюха перед таким проявом родинності?! Хоч і їхали вони зі швидкістю 100 км, бо автобани чудові (до речі, швидкісні дороги мають високі паркани), та за кермом сидів лише один водій, мій небіж Ігор Шульгин. І їхав він із своєю мамою Лідією, дружиною Ростислава Шульгина, сина Олександра Яковича Шульгина, видатного історика, дипломата, першого Міністра закордонних справ УНР, громадського і державного діяча, мого двоюрідного дядька.

Ми ніколи не бачилися, лише зрідка листувалися, але вони не могли знехтувати моїм перебуванням на континенті. (Не те, що кузина Марія з Леонтовичів, хоч живе набагато ближче.) Це була дуже хвилююча і вельми родинна зустріч. Одразу виникло відчуття, що давно знаємо одне одного, заговорили навперебій, розповідаючи про себе, про рідних, про всю родину. Хто переживав це, зрозуміє. Ми квапилися, бо ж як мало часу мали, щоб обдарувати одне одного теплом душі в один день за все життя, Ми поспішали розповісти про всіх і про вся. Хвилини суму мережилися сміхом. Провели цілий день у розмовах і ще вранці мали щастя бути разом кілька годин. Хіба тоді знала, що бачу Ігоря вперше і востаннє? Адже він ніби дихав здоров'ям. Про підступну хворобу говорили натяками. І вона, дивлячись на усміхненого здорованя, не здавалася тоді роковою і не затьмарила щастя побачення.

Я ВІДЛІТАЮ

В аеропорт нас віз Богдан, син Наталки. Проїхали тунелем під Гудзоном, перетнули район Нью-Йорку Сохо, знаменитий своїм криміналом в роки Великої депресії, квартали із суто китайським обличчям і безліччю крамничок та ієрогліфів, іспанський квартал і вихопилися у тривіальне передмістя. Так довго їдемо, що закралася думка про запізнення на літак. Але ось нарешті і аеропорт Кеннеді. Богдан кудись веде тільки йому зрозумілими лабіринтами і все ж таки виводить, куди потрібно. Першу стадію оформлення виконано. Ми прощаємося. Обнімаю, цілую моїх дорогих рідних. Збираюся рушити і раптом бачу Людмилу Семикіну, мою київську знайому, дивовижну художницю і шістдесятницю! Відчула, яка вона близька і рідна... Справді, чим далі від Батьківщини, тим рідніші земляки. Залишаємо своїх рідних і йдемо туди, де треба знімати на перевірку взуття. Чекаємо літака вже удвох. Виявляється, вона була з виставкою вбрання князівських часів Київської Русі, яка відбулася у тому самому Українському інституті, що його подарував громаді Джус, і мала великий успіх. Як приємно!

Та ось ми в салоні літака. П'ята година дня. Злітаємо.

Гуд бай, Америко!

Марусенько, моя рідна! Я без міри вдячна Тобі і всім рідним за цю незабутню подорож.

ЗМІСТ

Рожеві лебеді душі. <i>Микола Цимбалюк</i>	3
--	---

I. Свідчення, миттєвості, рефлексії

Пам'ять серця	6
Вранішнє дійство	7
Покута	7
Визволення із скелі забуття	9
Гімн-реквієм	10
Три свідчення киянок	11
Анекдоти різних років	13
Як варто іноді забути	14
Зустріч з генієм	15
Щедрість таланту	16
Два дусти	18
Червоні троянди на білому снігу	19
У квітні	20
Літній світанок в обіймах грози	20
Дзвінок	21
У вагоні	22
Легенда	22
Біля моря	22
У вирі танцю	23
Новорічна феєрія	24
Чомусь щемка радість	25
Сніданок	26
Тварини теж плачуть	26
За брата	27
Кицька, яка розуміє слово "гуляти"	28
І дисципліна, і інтелект	30
Вуса діда Мороза	31

Вода і щастя	32
Мій дорогий, мій незабутній	33
Феномен жовтожарового зриву	36
Ми сьогодні будемо співати про козаків?	39
Як було... ..	42
Почутий голос предків	45

II. Оповідання й новели

Ларго	49
Сум білого бузку	53
Рожеві лебеді	54
Синя птиця торкнулась крилом	58
Де ти, Володимире, або таїна Риби	64
Гуртом	76
Зар-раза	78
Злодійка	80

III. Подорожі близькі та далекі

На предківській землі	82
Подорож у минуле й майбутнє	89
Колись вона була Меккою	94
Волинські зустрічі	96
Моє відкриття Америки	107